

Анастасія Білопола
здобувач вищої освіти

Олена Сергієні
доктор медичних наук, професор,
професор кафедри психології та педагогіки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ВЛАСТИВОСТЕЙ ТЕМПЕРАМЕНТУ ТА САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Сучасний світ залучений у вир глобальних трансформацій, темп і масштаб яких значно перевищує рівні, а в контексті соціокультурних змін суспільства поступово усвідомлюється, що людина залучається у його динаміку як складна нелінійна багатовимірна цілісність, здатна до самоорганізації [6, с. 532].

В умовах кризи «інформаційного хаосу» та зростаючого розриву між сучасним світом і здатністю людини його усвідомлювати треба вміти змінюватися, зберігаючи власну унікальність і продуктивність завдяки потенціалу самореалізації особистості, її ресурсів і резервів.

Проблема самореалізації особистості завжди привертала увагу психологів та педагогів. Багато концептуальних питань, пов'язаних з самореалізацією особистості, досліджені вітчизняними та зарубіжними вченими двадцятого – початку двадцять першого століття. Проте сьогодні динамічно змінюється соціально-економічна ситуація, розвиваються і модернізуються традиційні види діяльності, збагачується їх зміст. Трансформації в суспільстві можуть стати як позитивним, так і стримуючим фактором самореалізації особистості. Таким чином, в нових умовах є потреба в уточненні та конкретизації як вже обґрунтованих наукових положень та емпіричних висновків відносно особливостей самореалізації особистості, так і малодосліджених аспектів даної проблеми. Одним з таких аспектів виступає *взаємозв'язок властивостей темпераменту та самореалізації особистості* [2, с.592].

Темперамент – якісна характеристика особистості, індивідуально-особистісні властивості психіки, які залишаються постійними протягом усього життя. У порівнянні з іншими психічними характеристиками показники темпераменту відрізняються найбільшою стійкістю і постійністю. Існує чотири основні типи темпераменту: сангвінік, холерик, флегматик і меланхолік.

Структура темпераменту багатокомпонентна та представлена загальною психічною активністю індивіда, моторним та емоційним компонентом.

Серед дослідників темпераменту відзначимо Гіппократа, Канта, Кречмера, Шелдона, Павлова та інших [5, с. 400].

Самореалізація особистості – це розвиток готовності до саморозвитку як прояв завдатків і можливостей, що передбачає збалансований і гармонійний розвиток різних аспектів особистості шляхом докладання адекватних зусиль, спрямованих на розкриття особистісного потенціалу. Тобто самореалізація є не що інше, як перехід можливостей у дійсність. Таким чином, самореалізація є формою, в якій людина забезпечує власний розвиток, саморозвиток, що є основою її стійкості як складної і цілісної самодетермінованої, самоорганізованої психологічної системи [1, с. 25].

Під самореалізацією розуміємо процес актуалізації і реалізації індивідуальності особистості, її внутрішнього позитивного і творчого прагнення до розвитку, психологічної зрілості і компетентності. Серед складових самореалізації відмітимо: автономію, систему ціннісних орієнтацій особистості, самоефективність, самооставлення, перспективу майбутнього.

Для встановлення взаємозв'язку властивостей темпераменту з самореалізацією особистості проведено експериментальне дослідження. Під час вибору місця і категорії досліджуваних респондентів виходили з того, що сучасний освітній простір відчуває потребу у висококваліфікованих психологах, які здатні вирішувати комплексні професійні завдання та забезпечити постійне професійне та особистісне зростання, визначити умови та завдання дослідження [3, с.136].

Було визначено види самореалізації особистості за методикою «Багатовимірний опитувальник самореалізації особистості С. Кудінова». За результатами емпіричного дослідження встановлено, що 45% досліджуваних мають інтенсивний рівень самореалізації особистості; у 22% властивий гармонійний рівень; у 22% діагностовано адаптивний рівень; 11% мають інертний рівень самореалізації особистості.

За методикою «Формула (паспорт) темпераменту» А. Белова встановлено, що у більшості досліджуваних 41,7% діагностовано тип темпераменту сангвінік; переважаючим типом темпераменту у 21,6% виявлено холеричний; у 25% діагностували тип темпераменту флегматик; 11,7% виявилися меланхоліками.

«Особистісний опитувальник» (Айзенка, адаптований О.Г. Шмельовим) був застосований для визначення таких якостей особистості як: товариськість, імпульсивність, гнучкість поведінки, велика ініціативність, соціальна пристосовуваність. Аналіз проводився за властивостями типів темпераменту: екстраверсія, інтроверсія, нейротизму.

Зіставляючи отримані результати дослідження темпераменту, встановили взаємозалежність типу темпераменту від певних властивостей, тому з упевненістю можемо стверджувати, що сангвініку властиві екстраверсія та емоційна стійкість, флегматику – інтроверсія та емоційна стійкість, холеріку – екстраверсія та нейротизм, меланхоліку – інтроверсія та

нейротизм.

Серед психологічних особливостей самореалізації психологів з пластично-екстравертним типом властивостей темпераменту необхідно відмітити перевагу соціально значущих установок: активності, оптимізму, внутрішнього локусу контролю, соціально орієнтованої мотивації, креативності і конструктивності. Вони постійно прагнуть реалізувати свої професійні компетенції, мають розвинене прагнення до самовираження: широта їх самореалізації проявляється в різних сферах діяльності. Пріоритет соціально значимих цінностей цієї категорії досліджених на високому рівні, вони наділені низьким рівнем песимізму, високим психоемоційним тонутом, високим рівнем внутрішнього регулювання поведінки. Таким фахівцям притаманні емоції радості, оптимізму, задоволення, соціально-моральна рішучість, виражена емоційно-вольова регуляція, когнітивна і поведінкова пластичність, висока активність [4, с.17].

Особливостями самореалізації особистості з фригідно-інтровертним типом властивостей темпераменту є інерція, егоцентричність, безсистемність, епізодичність прояву професійної самореалізації та відсутність будь-якої орієнтації, повільний прояв прагнення до професійної самореалізації. Професійна самореалізація для даної категорії осіб не є метою їх життя, слабо виражена мотивація та соціальні цінності.

Серед особливостей самореалізації психологів з урівноваженим типом властивостей темпераменту виділяється ситуативний характер прояву самореалізації, прагнення до самовираження у поведінковій, інтелектуальній та комунікативній сфері життєдіяльності, успішність самореалізації у різних сферах життєдіяльності, соціально схвалювана мотивація, нестандартні форми самовираження. Проте наявні перешкоди до повноцінного самовираження [7, с.280].

Дослідження дозволило визначити роль темпераменту та його властивостей в успішності самореалізації особистості.

1. Антонова Н. О., Рибачук Л. І. Дослідження взаємозв'язку особливостей темпераменту та показників особистісної зрілості студентів-психологів: з використанням нових авторських методик дослідження // Практична психологія та соціальна робота. 2012. С. 1-25.

2. Варій М. Й. Психологія особистості: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури. 2008. – 592с.

3. Капустюк О. М. Дослідження структурних компонентів самодетермінації особистості Київ: «Імекс» 2013. С. 111–135.

4. Максименко С. Д. Психічні механізми самореалізації особистості в медіапросторі / Педагогіка і психологія /. – Київ; Акад. пед. наук України 2013. № 2. С. 14–17.

5. Монографія за редакцією академіка НАПН України Максименка С.Д. Психологічні чинники самодетермінації особистості в освітньому просторі. Київ – Кіровоград: Імекс – ЛТД, 2013. – 400 с.

6. Психологія особистості: Хрестоматія. Навчальний посібник. - Мельничук О.Б.,

Пасічняк Р.Ф., Вольнова Л. М. та інші. Київ: НМУ ім. М. П. Драгоманова. 2009. – 532 с.

7. Столяренко О.Б. Психологія особистості /О.Б. Столяренко: К.: Центр учбової літератури, 2019. – 280 с.

Анастасія Бочарова

здобувач вищої освіти
Навчально-наукового інституту права
та підготовки фахівців для підрозділів
Національної поліції
Науковий керівник:

Інна Шинкаренко

кандидат психологічних наук, доцент
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
та психології поліцейської діяльності
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

УКРАЇНСЬКА МОЛОДЬ У ЧАСИ ВІЙНИ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ТА СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТИ

Під час дії воєнного стану особливості життя молоді перебувають в надзвичайно важких умовах, які вимагають від них мужності, стійкості та відповідальності [1, с. 78]. Молодь стає активним учасником життя країни, навчаючись адаптуватися до нових реалій, які також кардинально змінили життя мільйонів – дорослих, дітей, підлітків. Від того, які у них сьогодні думки, настрої та пріоритети, залежить не тільки самореалізація молоді, а й розвиток всієї країни. Зараз проходить багато міжнародних дискусій про відбудову та відновлення України. З 2015 року на замовлення Міністерства молоді та спорту України щорічно проводиться дослідження становища молоді, зокрема соціально-економічного стану, цінностей та уподобань. У рамках його продовження, але зі зміщеним акцентом на вплив повномасштабного вторгнення РФ, наприкінці 2022 року було проведено цю хвилю дослідження. Його результати показали, що загалом 82% молодих людей зазнали втрат через війну. Можна припустити, що 18% респондентів, які не зазнали втрат від війни, їх не усвідомлюють або вважають свої втрати незначними порівняно з втратами інших людей, адже стресові та економічні фактори, ймовірно, торкнулися всіх.

Станом на листопад 2022 року майже половина молодих людей мала проблеми через відключення електроенергії та нестабільний зв'язок, але станом на момент підготовки звіту частота відключень електроенергії суттєво знизилась, тож можна припустити, що знизилась і актуальність цієї проблеми. Інші найпоширеніші втрати від війни – це зниження або втрата доходу (36%) та погіршення психічного здоров'я (28%). Крім того, 18% зазначили розрив